

Kohtuasi C-340/20**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

24. juuli 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Cour de cassation (Prantsusmaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

10. juuli 2020

Kassaator:

Bank Sepah

Vastustajad kassatsioonimenetluses:

Overseas Financial Limited

Oaktree Finance Limited

I. Vaidluse ese ja asjaolud

- 1 Vastavalt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu 23. detsembri 2006. aasta resolutsioonile 1737 (2006) nähti nõukogu 27. veebruari 2007. aasta ühises seisukohas 2007/140/ÜVJP ette teatavad Iraani vastu suunatud piiravad meetmed, mis hõlmavad Iraani uraani rikastamise, ümbertöötamise või raske veega seotud tegevusega või tuumarelvade kandesüsteemide väljatöötamisega otseselt seotud või seda toetavate isikute, üksuste või asutuste varade ja majandusressursside külmutamist. Need meetmed rakendati Euroopa Liidus nõukogu 19. aprilli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 423/2007 abil. [lk 4]
- 2 24. märtsi 2007. aasta resolutsioonis 1747 (2007) määratles Julgeolekunõukogu äriühingu Bank Sepah üksusena, kes kuulub Iraani „tuuma- või ballistiliste rakettide alastes programmides osalevate üksuste“ hulka, kelle suhtes tuleb kohaldada varade külmutamisega seotud meetet. See resolutsioon võeti üle liidu õigusesse komisjoni 20. aprilli 2007. aasta määrusega (EÜ) nr 441/2007, millega muudetakse nõukogu määrust nr 423/2007 ja mis jõustus 21. aprillil 2007.

- 3 26. aprilli 2007. aasta jõustunud kohtuotsusega kohustas cour d'appel de Paris (Pariisi apellatsioonikohus) äriühingut Bank Sepah maksma äriühingule Overseas Financial Limited (edaspidi „Overseas Financial“) summale 2 500 000 USD vastava summa eurodes ning äriühingule Oaktree Finance Limited (edaspidi „Overseas [Oaktree] Finance“ summale 1 500 000 USD vastava summa eurodes, millele lisandub kõnealuse otsuse kuupäevast alates arvestatav seadusjärgse määraga intress.
- 4 17. jaanuaril 2016 kustutas Julgeolekunõukogu äriühingu Bank Sepah Iraani vastu suunatud piiravate meetmetega seotud isikute ja üksuste nimekirjast. See otsus võeti üle liidu õigusesse nõukogu 22. jaanuari 2016. aasta rakendusmäärusega (EL) nr 2016/74, mis jõustus 23. jaanuaril 2016.
- 5 17. mail 2016 väljastasid Overseas Financial ja Oaktree Finance maksekorraldused seoses Bank Sepah vara sundmüügiga.
- 6 5. juulil 2016 andsid kõnealused äriühingud Société Générale'ile edasi täitekorraldused ning osanike õiguste ja väärtpaperite arestimise korraldused äriühingu Bank Sepah suhtes.
- 7 13. juunil ja 15. juulil 2016 esitas Bank Sepah sundtäitmise vaidlustamiseks täitekohtule kaebuse Overseas Financial ja Oaktree Finance vastu.
- 8 Täitekohtu otsuse peale esitati apellatsioonikaebus, mille kohta cour d'appel de Paris (Pariisi apellatsioonikohus) tegi otsuse 8. märtsil 2018.
- 9 Nii Bank Sepah kui ka Overseas Financial ja Oaktree Finance esitasid selle kohtuotsuse peale kassatsioonikaebuse. Need kaebused, vastavalt nr B 18-18542 ja G 18-21.814, liideti nende seotuse tõttu.

II. Asjaomased õigusnormid

Nõukogu 19. aprilli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 423/2007, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid

- 10 Määruse (EÜ) nr 423/2007 artikli 1 punktides h ja j on sätestatud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

h) „rahaliste vahendite külmutamine“ – toimingud, millega tõkestatakse rahaliste vahendite igasugune liigutamine, ülekandmine, muutmine, kasutamine, juurdepääs neile ja tehingud nendega, mis võiks kaasa tuua muudatusi nende mahus, suuruses, asukohas, omandilises kuuluvuses, valduses, iseloomus, otstarbes või muid muudatusi, mis võimaldaksid kõnealuseid rahalisi vahendeid kasutada, sealhulgas portfelli hallata;

[...]

- j) „majandusressursside külmutamine“ – toimingud, millega tõkestatakse majandusressursside mis tahes viisil kasutamine rahaliste vahendite, kaupade või teenuste hankimiseks, sealhulgas neid müües, rentides või neile hüpoteeki seades; [...]

11 Määruse artikli 7 lõikes 1 on sätestatud:

- „1. Külmutatakse kõik rahalised vahendid ja majandusressursid, mida IV lisa loetletud isikud, üksused või asutused omavad või mis on nende valduses või kontrolli all. IV lisa sisaldab ÜRO Julgeolekunõukogu või sanktsioonide komitee poolt ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1737 (2006) punkti 12 kohaselt määratud isikuid, üksusi ja asutusi. [...]

Nõukogu 25. oktoobri 2010. aasta määrus (EL) nr 961/2010, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 423/2007

12 Määruse (EÜ) nr 961/2010 artikli 1 punktides h ja i on sätestatud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

- h) „majandusressursside külmutamine“ – toimingud, millega tõkestatakse majandusressursside kasutamine rahaliste vahendite, kaupade või teenuste hankimiseks, sealhulgas neid müües, rentides või neile hüpoteeki seades;
- i) „rahaliste vahendite külmutamine“ – toimingud, millega tõkestatakse rahaliste vahendite liigutamine, ülekandmine, muutmine, kasutamine, juurdepääs neile või tehingud nendega, mis võiks kaasa tuua muutusi nende mahus, väärtuses, asukohas, omandilises kuuluvuses, valduses, iseloomus, otstarbes või muid muutusi, mis võimaldaksid kõnealuseid rahalisi vahendeid kasutada, sealhulgas portfelli hallata; [...]

13 Määruse artikli 16 lõikes 1 on sätestatud:

- „1. Külmutatakse kõik rahalised vahendid ja majandusressursid, mis kuuluvad VII lisa loetletud isikutele, üksustele ja asutustele või mis on nende valduses või kontrolli all. VII lissasse on kantud ÜRO Julgeolekunõukogu ning sanktsioonide komitee poolt ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1737 (2006) punktis 12, resolutsiooni 1803 (2008) punktis 7 ning resolutsiooni 1929 (2010) punktides 11, 12 ja 19 kindlaks määratud isikud, üksused ja asutused. [...]

Nõukogu 23. märtsi 2012. aasta määrus (EL) nr 267/2012, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 961/2010

14 Määruse (EÜ) nr 267/2012 artikli 1 punktides j ja k on sätestatud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

j) „majandusressursside külmutamine“ – toimingud, millega tõkestatakse majandusressursside kasutamine rahaliste vahendite, kaupade või teenuste hankimiseks, sealhulgas neid müües, rentides või neile hüpoteeki seades;

k) „rahaliste vahendite külmutamine“ – toimingud, millega tõkestatakse rahaliste vahendite liigutamine, ülekandmine, muutmine, kasutamine, juurdepääs neile või tehingud nendega, mis võiks kaasa tuua muutusi nende mahus, väärtuses, asukohas, omandilises kuuluvuses, valduses, iseloomus, otstarbes või muid muutusi, mis võimaldaksid kõnealuseid rahalisi vahendeid kasutada, sealhulgas portfelli hallata; [...].“

15 Määruse artikli 23 lõikes 1 on sätestatud:

„1. Külmutatakse kõik rahalised vahendid ja majandusressursid, mis kuuluvad VIII lisas loetletud isikutele, üksustele ja asutustele või mis on nende valduses või kontrolli all. VIII lisasse on kantud ÜRO Julgeolekunõukogu ning sanktsioonide komitee poolt ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1737 (2006) punktis 12, resolutsiooni 1803 (2008) punktis 7 ning resolutsiooni 1929 (2010) punktides 11, 12 ja 19 kindlaks määratud isikud, üksused ja asutused. [...].“

III. Väited, mille Bank Sepah esitas kassatsioonkaebuse nr B 18-18542 põhjendamiseks

16 Vaidlustatud otsusega lükati eeskätt tagasi Bank Sepah taotlused, millega äriühing ühelt poolt soovis, et peatatakse intresside arvestus seoses väärramatu jõu toimega, ning teiselt poolt, et tema suhtes ei rakendataks kohtuotsuse alusel rahasumma väljamõistmisel kohaldatava raha- ja finantsseadustiku (code monétaire et financier) artiklis L. 313-3 sätestatud seadusjärgse intressi arvestamist.

17 Oma kaebuse põhjendamiseks esitas Bank Sepah esimese väitena asjaolu, et tema varade külmutamise näol oli Prantsusmaa õiguse seisukohalt tegemist väärramatu jõu toimega, mis takistas äriühingul täita oma maksekohustust ning tekitas olukorra, kus ta ei saanud teha äriühingutele Overseas Financial ja Oaktree Finance mingeid makseid.

- 18 Lisaks sellele esitas Bank Sepah teise võimalusena teise väite, mis põhineb raha- ja finantsseadustiku artikli L. 313-3 rikkumisel.

IV. Ainus väide, mille äriühingud Overseas Financial ja Oaktree Finance esitasid kassatsioonkaebuse nr G 18-21.814 põhjendamiseks

- 19 Vaidlustatud kohtuotsuses sedastati, et intressid, mida äriühingud Overseas Financial ja Oaktree Finance nõudsid ajavahemiku eest enne 17. maid 2011, olid aegunud, kuna kõnealused äriühingud ei toonud välja ühtegi aegumist peatavat põhjendust ning ei esitanud ühtegi dokumenti, mis oleks võinud aegumise peatada, kuigi neil oli selleks võimalus, kuna „[m]itte ükski asjaolu ei takistanud [neil] rakendada kasvõi esialgse õiguskaitse meetmena täitemeetmeid mitterealiseeritava väärtpaberi või võlakohustuse suhtes, kusjuures selline mitterealiseeritavus oleks vaid edasi lükanud võimaliku täitekorralduse omandiõigust muutva mõju“.
- 20 Oma kassatsioonkaebuse põhjendamiseks esitasid Overseas Financial ja Oaktree Finance ainsa väite, mis põhines muu hulgas määruse nr 423/2007 artiklite 1 ja 7, mis võeti üle määruse nr 961/2010 artiklitesse 1 ja 17, rikkumisel.
- 21 Overseas Financial ja Oaktree Finance väitsid, et aegumist ei saa kohaldada sellise isiku suhtes, kes ei saa tegutseda seadusest tuleneva takistuse tõttu, ning et seadus, millega külmutati rahalised vahendid, takistas sellise meetmega hõlmatud isiku võlausaldajal rakendada täitemeetmeid külmutatud varade suhtes ka esialgse õiguskaitse meetmena. Kõnealuste äriühingute väitel on mis tahes esialgse õiguskaitse meetmed seotud rahaliste vahendite muutmisega, mille tulemusel muutub nende otstarve. Kõnealune seadusest tulenev takistus ilmnes muu hulgas ka majandusministri keeldumises anda neile luba seoses äriühingule Bank Sepah kuuluvate rahaliste vahendite vabastamisega, mis on nõutav määruse nr 423/2007 artikli 8 kohaselt ning hilisemalt määruse nr 961/2010 artikli 17 kohaselt.

V. Cour de cassation'i (kassatsioonikohus) hinnang

Esimene väide, mille Bank Sepah esitas kassatsioonkaebuse nr B 18-18.542 põhjendamiseks ning mis põhineb vääramatu jõu toimel

- 22 Cour de cassation (kassatsioonikohus) märgib, et isiku või üksuse, kelle suhtes seda meedet kohaldatakse, varade külmutamist seoses tema tegevusega ei saa käsitada vääramatu jõu toimena selle isiku suhtes, kui puuduvad välised põhjused.
- 23 Cour de cassation (kassatsioonikohus) on seisukohal, et äriühingu Bank Sepah suutmatust täita oma maksekohustust ei tulenenud tema tegevuse suhtes välisest asjaolust, ning lükkab sellega seoses äriühingu esitatud esimese väite tagasi.

Ainus väide, mille äriühingud Overseas Financial ja Oaktree Finance esitasid kassatsioonkaebuse nr G 18-21.814 põhjendamiseks

- 24 Cour de cassation (kassatsioonikohus) leiab, et kohtuvaidluse lahendus sõltub vastusest küsimusele, kas Overseas Financial ja Oaktree Finance oleksid võinud aegumisprotsessi katkestada, rakendades esialgse õiguskaitse meetet või sundtäitmist äriühingu Bank Sepah külmutatud varade suhtes.
- 25 Cour de cassation (kassatsioonikohus) märgib ühelt poolt, et määrused nr 423/2007, 961/2010 ja 267/2012 ei sisalda ühtegi sätet, mis keelaks sõnaselgelt võlausaldajal rakendada esialgse õiguskaitse meetet või sundtäitmist tema võlgniku külmutatud varade suhtes.
- 26 Teiselt poolt on neis määrustes määratletud rahaliste vahendite külmutamine kui „toimingud, millega tõkestatakse rahaliste vahendite liigutamine, ülekandmine, muutmine, kasutamine, juurdepääs neile või tehingud nendega, mis võiks kaasa tuua muutusi nende mahus, väärtuses, asukohas, omandilises kuuluvuses, valduses, iseloomus, otstarbes või muid muutusi, mis võimaldaksid kõnealuseid rahalisi vahendeid kasutada, sealhulgas portfelli hallata“ ning majandusressursside külmutamine kui „toimingud, millega tõkestatakse majandusressursside kasutamine rahaliste vahendite, kaupade või teenuste hankimiseks, sealhulgas neid müües, rentides või neile hüpoteeki seades“.
- 27 Nende määratluste alusel leiab Cour de cassation (kassatsioonikohus), et külmutatud rahaliste vahendite puhul tunduvad olevat keelatud „rahaliste vahendite liigutamine, ülekandmine, muutmine, kasutamine, juurdepääs neile või tehingud nendega, mis võiks kaasa tuua muutusi nende mahus, väärtuses, asukohas, omandilises kuuluvuses, valduses, iseloomus, otstarbes või muid muutusi, mis võimaldaksid kõnealuseid rahalisi vahendeid kasutada, sealhulgas portfelli hallata“ ning majandusressursside külmutamise puhul „majandusressursside kasutamine rahaliste vahendite, kaupade või teenuste hankimiseks, sealhulgas neid müües, rentides või neile hüpoteeki seades“.
- 28 Cour de cassation (kassatsioonikohus) leiab, et seetõttu ei saa välistada, et külmutatud varade suhtes rakendatakse meetmeid, mis ei ole seotud nende keelatud toimingutega.
- 29 Lisaks sellele leiab Cour de cassation (kassatsioonikohus), et meetmeid, mille tulemusel võlgnik kaotab teatud varade omandiõiguse (omandiõigust muutev mõju), võib külmutatud varade suhtes kohaldada vaid pädeva riikliku ametiasutuse eelneval loal ning üksnes eeldustel, millele on osutatud määruse nr 423/2007 artiklites 8–10, määruse nr 961/2010 artiklites 17–19 ning määruse nr 267/2012 artiklites 24–28.
- 30 Seega kerkib küsimus, kas meetmeid, millel ei ole omandiõigust muutvat mõju, võib külmutatud vara suhtes rakendada ilma eelneva loata. Sellised meetmed on kohtulikud tagatised ning ennetav arestimine, mille näol on tegemist kaitsemeetmetega.

- 31 Kohtulikul tagatisel, milleks võib olla kinnisvara (hüpoteek), ettevõtte või äriühingu osad ja väärtpaberid (pantimine), ei ole omandiõigust muutvat mõju. Kohtuliku tagatise ainus mõju seisneb selles, et seda moodustavate varade ja õiguste võõrandamise korral rahuldatakse tagatise seadja võlanõue võõrandamise tulemusel saadud vahenditest eelisjärjekorras.
- 32 Ennetav arestimine võib puudutada eeskätt võlanõudeid, mis on seotud teatud rahasumma või osanike õiguste ja väärtpaberitega, ning sellel ei ole omandiõigust muutvat mõju. Arestitud vara, võlanõuded ning õigused jäävad endiselt võlgniku vara hulka.
- 33 Tsiviiltäitemenetluse seadustiku (code des procédures civiles d'exécution) artikli L. 523-1 kohaselt on võlanõuete ennetaval arestimisel tsiviilseadustiku (code civil) artiklis 2350 osutatud hoiustav mõju, kõnealuses artiklis on sätestatud, et „kohtu poolt tagatisena või alalhoidmise eesmärgil deponeeritud või hoiustatud summade, võlakirjade ja väärtpaberite puhul kaasneb nende kindla otstarbega kasutus ning eelisõigus artikli 2333 tähenduses“. Sama seadustiku artiklis 2333 on sätestatud: „pantimine on kokkulepe, mille kohaselt pantija annab oma võlausaldajale väärtpaberite või kogu olemasoleva ja tulevase vallasvara puhul õiguse nõuda võlg sisse eelisjärjekorras, võrreldes teiste võlausaldajatega“.
- 34 Cour de cassation (kassatsioonikohus) tõstatab küsimuse, kas vaatamata omandiõigust muutva mõju puudumisele ei too sellised meetmed kaasa nendega seotud rahaliste vahendite „otstarbe“ muutumist tähenduses, nagu on osutatud rahaliste vahendite külmutamise määratluses.
- 35 Kohus peab võimalikuks tõlgendada määruse nr 423/2007 artikli 1 punkti h, määruse nr 961/2010 artikli 1 punkti i ja määruse nr 267/2012 artikli 1 punkti k nii, et õigus võla eelisjärjekorras tasumisele osanike õiguste või väärtpaberite müügist saadud vahenditest, nagu ka võlanõuete kindla otstarbega kasutus ja nendega seotud eelisõigused kujutavad endast nende rahaliste vahendite otstarbe muutumist.
- 36 Kohus küsib üldisemas plaanis, kas kohtulikud tagatised ja ennetav arestimine ei või vaatamata omandiõigust muutva mõju puudumisele võimaldada nendega seotud rahaliste vahendite „kasutamist“ sellises tähenduses, nagu see mõiste on määratletud rahaliste vahendite külmutamise määratluses, ning nendega seotud majandusressursside „kasutamist“ „rahaliste vahendite, kaupade või teenuste hankimiseks“ sellises tähenduses, nagu need mõisted on määratletud majandusressursside külmutamise määratluses.
- 37 Need meetmed tagavad isikule, kes neid rakendas, pärast külmutamise lõpetamist võla tasumise eelisjärjekorras kaitsemeetmena arestitud varade, õiguste ja võlakirjade abil. Seega võib neid meetmeid käsitada meetmetena, mis innustavad ettevõtjat sõlmima vastavat lepingut isiku või üksusega, kelle varad on külmutatud, mis tähendaks selle rahalise vahendina käsitatava vara majandusliku

väärtuse kasutamist või majandusressurssidena käsitatava vara majandusliku väärtuse abil rahaliste vahendite, varade või teenuste omandamist.

- 38 Cour de cassation (kassatsioonikohus) märgib, et vaadeldaval juhul sellist ohtu ei esine, kuna Overseas Financial ja Oaktree Finance soovivad sellise võlgnevuse tasumist, mis tekkis kohtuotsuse alusel pärast Bank Sepah varade külmutamist ning mille põhjus ei ole seotud Iraani tuuma- või ballistiliste rakettide alaste programmidega ning on kõnealuse külmutamise kohaldamisest varasem.
- 39 Seega kerkib küsimus, kas võimalust kohaldada ilma eelneva loata teatud meetet külmutatud vara suhtes tuleb hinnata lähtuvalt toimingu liigist, võtmata arvesse konkreetse juhtumi eripärasid, või vastupidi, tuleb neid eripärasid arvesse võtta.
- 40 Cour de cassation (kassatsioonikohus) leiab, et vastus nendele küsimustele ei ole ilmne, kuna liidu määrused ei hõlma sellekohast sõnaselget õigussätet ning ei Euroopa Liidu Üldkohus ega Euroopa Kohus ei ole sellekohast otsust teinud.
- 41 Seetõttu otsustab kohus kassatsioonkaebuse nr B 18-18.542 teise väite ja kassatsioonkaebuse nr G 18-21.814 ainsa väite menetlemise peatada ning esitada Euroopa Kohtule ELTL artikli 267 kohaselt eelotsusetaotluse.

VI. Eelotsuse küsimused

- 42 Cour de cassation (kassatsioonikohus) esitab Euroopa Liidu Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
1. Kas määruse (EÜ) nr 423/2007 artikli 1 punkte h ja j ning artikli 7 lõiget 1, määruse (EL) nr 961/2010 artikli 1 punkte i ja h ning artikli 16 lõiget 1 ning määruse (EL) nr 267/2012 artikli 1 punkte k ja j ning artikli 23 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei lubata rakendada külmutatud varade suhtes ilma pädeva riikliku ametiasutuse eelneva loata meetet, millel puudub omandiõigust muutev mõju, nagu kohtulik tagatis või ennetav arestimine, mis on ette nähtud Prantsusmaa tsiviiltäitemenetluse seadustikus?
 2. Kas asjaolu, et isikult või üksuselt, kelle varad on külmutatud, sissenõutava võlgnevuse põhjus ei ole seotud Iraani tuuma- või ballistiliste rakettide alaste programmidega ning on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu 23. detsembri 2006. aasta resolutsioonist 1737 (2006) varasem, on oluline esimesele küsimusele vastamiseks?“